

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**VÝZNAM FLAVIA BELISARIA PRO
ROZMACH BYZANTSKÉ ŘÍŠE**

Kryštof Král

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**VÝZNAM FLAVIA BELISARIA PRO
ROZMACH BYZANTSKÉ ŘÍŠE**

Kryštof Král

Vedoucí práce:

PhDr. Jan Lhoták, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Poděkování

Zde bych rád poděkoval PhDr. Janu Lhotákovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, obětavý přístup a odborné vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Obsah

1	Úvod	1
2	Flavius Belisarius	5
2.1	První tažení proti Sassánovské říši a zisk bývalých západních provincií	6
3	Potlačení povstání Niká	8
3.1	Africké tažení proti Vandalům	9
4	Italské tažení proti Ostrogótům	12
4.1	Vitigův útok na Řím	15
4.2	Znovu dobytí Apeninského poloostrova.....	19
5	Nové tažení proti Sassánovské říši	24
6	Kutrigurská válka	29
7	Závěr	30
8	Resumé	34
9	Seznam použité literatury	37
10	Přílohy.....	39

1 Úvod

Hned na úvod je třeba dovysvětlit možnou prvotní nesrovnalost. Autor nazval práci Význam Flavia Belisaria pro rozmach Byzantské říše, ačkoli se v následující řádcích vyjadřuje o říši Východořímské. Je to zapříčiněno tím, že pojem Byzance je spíše vžitým, ale pro věcnou konstruktivu práce není zcela vhodný, protože dále sepsané dějinné události jsou v kontextu pozdní antiky. O Byzanci jako takové lze spíše hovořit až s obdobím vlády císaře Herakleia z let 610—641, což zařazením do doby neodpovídá. Původní znění názvu bylo zamýšleno s tím, že záměrem práce je nastínit vliv Belisaria pro celý pozdější vývoj říše, a v tom případě je Byzance vhodnější alternativou. Události od roku 476, s rozpadem západní části Římského impéria, kdy musela jeho východní část tvrdě bojovat o vlastní existenci, jsou hlavní náplní statě celé této práce. V daném ohledu tak sehrál pravděpodobně nejvýznamnější roli v dějinách Východořímské říše Flavius Belisarius. Ten během svého působení v armádě provedl nespočet organizačních změn a vytvořil profesionální vojenské jednotky, které ve své době neměly konkurenci. Díky jeho brilantním strategickým dovednostem dokázal bez větších obtíží vypořádat s jakýmkoli protivníkem, v kterémkoli terénu, a i za těch nejnepríznivějších podmínek. Jeho velitelské schopnosti nezůstaly skryty žádnému z císařů, kterým sloužil. Od prvních vojenských akcí během vlády císaře Justina až po realizaci obnovení velkého Římského impéria za vlády císaře Justiniána. Původní oblast Východořímské říše rozšířil několásobně od její původní rozlohy a vydobyl tak říši věhlas a slávu, kterou její nepřátelé i po jeho smrti dlouho respektovali.

Cílem této bakalářské práce je vylíčit vliv Flavia Belisaria na rozmach Východořímské říše. V kontextu 6. století se jednalo o jednoho z nejvýznamnějších, ne-li nejvýznamnějšího vojenského velitele své doby, který nesmazatelně ovlivnil dějiny Východořímské říše a Byzance jako takové. Autor se ve své práci zaměřuje především na jeho roli v rámci vojenského působení, příčiny konfliktů a střetnutí a jejich následný vojenský průběh. Pokusí se objasnit na

jakých základech k válkám došlo, kdo je rozpoutal a jaké jim předcházely vojenské a z části také politické události. Nastíní, proč Belisaria nikdo nedokázal porazit jak v otevřeném poli, tak v defenzivním boji a jaké byly důsledky jeho vojenských operací. Právě jeho neuvěřitelné úspěchy na všech bojištích měly za následek rychlý vývoj říše, neboť jeho tažení přinesla Východořímské říši bohatství a slávu.

Tato práce je rozdělena do šesti základních částí, které jsou chronologicky seřazeny. První kapitola nastiňuje ranný život velkého generála, rozebírá původ a dosažení vojenské kariéry ještě za císaře Justina. V další kapitole jsou vyličené boje s povstalcí během povstání Niká a jeho následné tažení na východ proti Vandalům. Ve třetí kapitole se autor věnuje potlačení Gótů na území bývalých římských provincií a strategické dobytí kdysi hlavního města, Říma. Pátá kapitola přímo navazuje a líčí definitivní dobytí celého Apeninského poloostrova. Zvláštní pozornost je věnována právě obléhání, dobytí a následnému udržení města Řím proti gótskému králi Vitigovi. Belisarius v tomto období dokázal mistrně projevit svůj strategický um, kdy s poměrně malou posádkou dokázal město udržet až proti 100 000 útočících Gótů. Mistrně využil schopnosti nejrůznějších skvadron jeho mnohonárodnostního vojska. Šestá a poslední kapitola se věnuje popisu průběhu války se Sassánovskou říší a detailnímu rozboru nejdůležitějších střetnutí. Právě obelstění sassánovského šáha Chosrúa u Chosroes¹, který v tu dobu postupoval na Jezuzalém, dokázalo na poměrně dlouhý čas navrátit mír do východních provincií. Belisarius zde neprolil jedinou kapku krve ani jednoho ze svých vojáků, neb lstí nastínil sassánovským emisarům zdání obrovské římské armády, čehož se šáh Chosrú zalekl a raději ustoupil zpět za řeku Eufrat. Belisarius tím navrátil respekt tam, kde ho velitelé východních armád po léta ztráceli.

¹ Původně římský název. V jiných článcích lze město dohledat jako Karchemiš.

Česká odborná literatura se vcelku logicky tímto tématem příliš nezabývá, přesto se najde několik odborně poměrně přínosných děl. Celkový rozbor ranných dějin Byzance lze nalézt v díle Růženy Dostálové, Vladimíra Fiali a kol. *Dějiny Byzance*, přičemž tato publikace byla přínosnou k sepsání mnoha z řádků. Dalšími autory z českého prostředí je kniha Emila a Lubomíra Havlíka *Přehledné dějiny Byzance*, která poměrně věcně rozebírá celý vývoj právě v počátcích říše. Věnuje se však zejména postavě císaře Justiniána a o Belisariovi se zde autoři zmiňují pouze okrajově.

Ze zahraniční literatury je nutné uvést dílo od Prokopia z Kaisareie *Válka s Peršany a Vandaly a Válka s Góty*. Tato dvě díla se stala absolutně stěžejními pro zpracování celé práce, neboť právě Prokopios se jako jediný věnuje ve svých análech postavě Flavia Belisaria dopodrobna. Tato líčení je však nutno brát s určitou rezervou, neboť líčení dobových autorů je místy až příliš přikreslené a nedokáže nastítnit nezaujatý pohled na věc. Dalším, pro práci stěžejním dílem byla kniha Edwarda Gibbona *Úpadek a pád římské říše*. Toto dílo však rovněž nejde brát jako etalon nezaujatého líčení skutečných událostí. Gibbon svou knihu psal s ryzím despektem vůči Východořímské říši, popřípadě Byzanci, kterou zde označuje za dekadentní a prohnitou společnost, jejímž jediným účelem bylo zaniknout.

Hlavním dílem, které se věnuje přímo osobě Flavia Belisaria je kniha *Hrabě Belisarius* od historika Roberta Gravesa. Tato publikace je také zvláště hodnotná, neboť z velké části čerpá z dobových zdrojů, ale opět se jedná spíše o kompilát z výše zmíněných autorů než o nové poznatky obohacené líčení. To stejné platí pro knihy Glanvilla Downeyho, nebo Iana Hughese. O dávku nových poznatků dílo rozšiřuje kniha Mische Meiera *Justinián – Život a vláda východořímského císaře*. Náhled do dvora a povahy samotného císaře Justiniána dává lepší prostor k pochopení jeho myšlenkových pochodů a pozdější averzi k muži, který mu, dá se říci, dobyl známý svět. Zároveň se věnuje císařovně Theodoře, která neochvějně spoluvládla pevnou rukou a rázně zasahovala do

vnitrostátních záležitostí a do vlády jejího manžela. Je zde dobře nastíněna i její přízeň vůči generálovi i následné opovržení po neshodách s jeho manželkou Antoninou, což byla také jedna z mnoha kauzalit úpadku Belisaria v nemilost jak u dvora, tak u císaře.

2 Flavius Belisarius

Mimo líčení Prokopia toho o jeho raném životě není mnoho známo. Je však možné konstatovat, že nejspíše pocházel z části z římského patricijského stavu a částí z místní balkánské šlechty, jelikož právě současné jižní území Bulharska je připisováno k pravděpodobnému místu jeho rodiště. Již od svého mládí vynikal vůdčím talentem a prosazoval svůj vlastní názor na vedení vojska a nezbytné strategické kroky. Svůj um projevoval také v pečlivém výběru podřízených, kterým pak ponechával poměrně široké pole vlastní působnosti. Od samého počátku nesouhlasil se stavem armády, jakou Východořímská říše disponovala, neboť byla tvořena zejména rolníky a otroky, jejichž morálka a bojeschopnost neodpovídala standardům kvalitní a akceschopné armády.² Tento fakt podrývala i skutečnost, že vedení východořímské armády zmítala zkorumpovanost, jež jí vnitřně rozvracela a destabilizovala. Tehdejší generálové, mající za úkol bojeschopnost a připravenost vojska již dávno neodpovídali svým původním římským vzorům. V důsledku této vnitřní destrukuralizace docházelo k vnitřním vzpourám a časté dezerci.³

Belisarius absolvoval šlechtickou důstojnickou školu se skvělými výsledky a díky svým schopnostem rychle postupoval dál v armádní hierarchii. Jeho progresivní kroky brzy zaujaly i samotného císaře Justina, který jej brzy na to pověřil sestavením nového vojenského pluku, tzv. Dvorských kyrysníků.⁴ Tento pluk se dočkal ohlasu po celé říši a vydobyl Belisariovi věhlas, umožňující mu mnohá další armádní angažmá.⁵

² GRAVES, Robert, *Hrabě Belisarius*, London 1948, s. 5–22.

³ DOSTÁLOVÁ, Růžena, *Byzantská vzdělanost*, Praha 1990, s. 153.

⁴ Také známý jako Dvorský pluk.

⁵ DOWNEY, Glanville, *Belisarius: Young general of Byzantium*, Dutton 1960, s. 19.

2.1 První tažení proti Sassánovské říši a zisk bývalých západních provincií

Prvním bojovým nasazením si Belisarius a jeho Dvorský pluk prošel za vpádu Gepidů drancujících římské pohraničí na Dunaji v roce 520 a následně roku 521 proti Bulharům. Belisariova taktika a neuvěřitelná účinnost Dvorského pluku, který v sobě kombinoval přednosti všech typických jednotek té doby,⁶ umožnily Belisariovi dosáhnout tak jednoznačných vítězství, že je císař povýšil do titulu Vznešeného patricie což byla hodnost velitele císařské gardy. Po souhře těchto snazších vítězství čekala generála skutečná výzva na východě. Po nových sassánovských útocích po roce 527 byl Belisarius vyslán na sassánovské pomezí na pomoc generálu Sittasovi, který dost nešťastně oplácel Sassánovcům pohraniční vpády ze sassánovské Ibétie,⁷ potažmo perské Ibérie. Situace se změnila jmenováním Belisaria do hodnosti vrchního velitele. Díky Belisariově obratné taktice a strategii utrpěli Sassánovci v bitvě u Dary drtivou porážku.⁸

Po této porážce šáh Kobád z obavy před vypuknutím nových arménských nepokojů, jež inspirovalo vítězství římských jednotek, raději navrhl nová jednání o míru. Zároveň ale jednal s Araby, aby napadli římské území od jihovýchodu. Vojsko Sassánovců a Arabů se cestou z Ktésifónu do jižní Sýrie spojilo a očekávalo nerušený postup proti Východořímské říši. Belisarius se však před podobnou možností zajistil sítí zvěděů a důmyslnou informační službou, tudíž byl před nepřítelem včas varován.⁹ Útokem je napadl a zahnal předvoj sassánovské armády a ta se obrátila nazpět. Pronásledoval je až ke břehům řeky Eufrat, kde Sassánovcům nezbylo nic jiného než svést bitvu. Přílišná horlivost Belisariových důstojníků způsobila, že bitva začala dříve, než dorazila celá římská armáda.

⁶ Tím autor myslel kombinaci lehké a těžké jízdy zároveň s jezdeckými lukostřelci

⁷ Jedná se o oblast na Kavkaze, kde se nyní nachází Gruzie

⁸ PROKOPIOS, *Válka s Peršany a Vandaly*, Praha 1985, s. 58.

⁹ DIEHL, Charles, *Postavy z byzantských dějin*, Bratislava 2010, s. 102.

Avšak železná kázeň vojáků Dvorského pluku zabránila porážce i následnému sassánovskému útoku, jenž donutil sassánovskou armádu k ústupu. Sassánovci se obrátili nazpět do Sassánovské říše a římské do Darrasu. Sassánovci se následně omezili jen na malé operace proti bouřícím se Arménům v Ibérii. Po Kobádově smrti vznikly v říši nástupnické spory, které dočasně poskytly Východořímské říši od Sassánovské říše klid.¹⁰

¹⁰ GREATREX, Geoffrey, *Rome and Persia at War, 502–532*, Cairns, Leeds 1998, s. 45.

3 Potlačení povstání Niká

Povstání Niká vyvěralo zejména z osobní rivality politických představitelů, kterým jako záminka dobře posloužily i teologicky sporné otázky. Tvrdé soupeření a pouliční boje mezi stoupenci původně sportovních klubů „Modrých“ a „Zelených“ se vyostřovaly již celá desetiletí, podbarvené i zmíněným rozdílným náboženským v rámci chápáním podstaty Krista. „Modří“ vyznávali ortodoxní dvojí pojetí podstaty Krista, božskou a lidskou, „Zelení“ byli tzv. monofyzisté, kteří naopak tvrdili, že Kristus má jedinou, božskou podstatu.¹¹

Císař Justinian byl sice vyznavačem ortodoxní církve, ale rozhodl se zakročít proti oběma znepráteleným stranám, což však způsobilo dočasné spojení předáků „Modrých“ i „Zelených“, které mělo být původně namířeno jen proti městským strážím a jejich veliteli Janovi z Kappadokie. Vzbouřenci požadovali jeho sesazení a potrestání. Císař ovšem jejich žádosti nevyslyšel a bouře nepokojů nabíraly na síle. Jako první vzplálo vězení, které následovaly další veřejné budovy. Ke vzbouřencům se postupně přidávaly i oddíly policie a městských strážů. Jelikož císař v tu dobu velice dlouho váhal, jak vlastně povstání uklidnit, rozhořela se brzy celá čtvrť, ze které se požár šířil dále do města a lůza přitom ničila a drancovala co mohla. Až po veřejném zostuzení deputace biskupů, které měla vyjednat smír, povolal císař na pomoc strážce, které pod Belisariovým vedením zaštitili prchající duchovní a následným protiútokem brzy zahnal rozvášněné vzbouřence na útěk.¹² Jednota mezi „Modrymi“ a „Zelenými“ již brala za své a jednotlivé tlupy se v hořícím městě pouštěly i do sebe. Povstalci se již rvali o přístupy do zatím nevypleněných chrámů, paláců a veřejných budov. Justinian naplněn nezlomnou vírou ve vymodlenou Boží přízeň nevydal příkaz k násilnému potlačení všech nepokojů, ale místo toho se vypravil osobně do hlavního stanu vzbouřenců vybudovaném na Hippodromu.

¹¹ HAVLÍK, Lubomír, Emil, *Přehledné dějiny Byzance*, Brno 1979, s. 90–101.

¹² MEIER, Mischa, *Justinian – Život a vláda východořímského císaře*, Praha 2009, s. 56.

Lůza však zaplavila císařskou lóži salvou kamenů okamžitě poté, co jej viděla vystoupit z chodby. Mezi tím byl na Hippodrom přiveden jistý Hypatius, pozapomenutý synovec císaře Anastasia, který byl následně na Konstantinově náměstí provolán císařem. S ním vzbouřenci vstoupili do budovy senátu a nutili senátory přísahat novému císaři věrnost. Justinián sám si počínal bezradně a začal se obracet na své rádce a generály. Belisarius a Mundeus chtěli tvrdý vojenském zásah. Mínění, že je třeba spasit životy, zejména ten nejposvátnější, císařův a prchnout z Konstantinopole, však převažovalo.¹³

Vůdčí pozice se tak ujmula císařovna Theodora, která přikázala Belisariovi a Mundovi shromáždit všechny zbývající vojenské oddíly a udeřit na povstalce, a zejména zatknout lůzou zvoleného císaře Hypatia. povstalci, ozbrojeni nanejvýš kamením a klacky, neměla proti profesionálním vojákům šanci. Démarchos¹⁴ „Modrých“ měl v tento rozhodující moment údajně zavraždit démarcha „Zelených“, načež se plánoval zmocnit „císaře“ Hypatia a předat ho osobně Belisariovi. Ten se pak měl ve shodě s generálem, vojskem a důležitým zajatcem stáhnout do paláce. Modří mezitím po celém zpustošeném městě pořádali doslova hon na zbývající „Zelené“. Rozhodnutí povolat Belisaria z konstantinopolské hranice zpět ke dvoru právě včas, aby se při tomto povstání stačil opět vyznamenat. Na tom měla nemalý podíl hlavně císařovna Theodora, která díky své neodbytnosti donutila císaře setrvat ve městě a na krátkou dobu stabilizovat situaci ve městě až do příchodu vojsk a finálnímu rozuzlení celé situace.¹⁵

3.1 Africké tažení proti Vandalům

Po těchto zlých událostech, kdy se pod císařem Justiniánem vážně otřásl trůn, se naskytl možnost posílit římský vliv v dávno již ztracené západní polovině bývalé Římské říše. Tehdejší krize s Vandaly byla způsobena sesazením a uvězněním

¹³ Tamtéž, s. 58.

¹⁴ Nejvyšší představitel a hodnostář „dému“ „Modrých“.

¹⁵ PAZDERNIK, Charles, *Our Most Pious Consort Given Us by God: Dissident Reactions to the Partnership of Justinian and Theodora, A.D. 525-548*, Classical Antiqui, vol 13. no. 2. California press 1994, s. 233–239.

otevřeně pro-římského vandalského krále Hildericha jeho synovcem Gelimerem roku 530. Mírová jednání neuspěla, a tak byl Belisarius jmenován vrchním velitelem trestné výpravy. Po doplnění zásob na Sicílii se vylodil v Africe, kde svedl s králem Gelimerem nedaleko Kartága krátkou a vítěznou bitvu u desátého milníku. Po tomto rychlém vítězství se Belisariovi bez boje poddalo i hlavní město vandalského království Kartágo. Gelimerovi přispěchal s armádou na pomoc jeho bratr Zaza ze Sardinie, ale ani této další vandalské armádě, která začala obléhat Kartágo se nevedlo lépe.¹⁶ Po smrti bratra Ammatase nebyl Gelimer psychicky schopný vést vojsko v bitvě u desátého milníku a obdobná situace se opakovala nyní před Kartágem. Po zabití Zazy Gelimer uprchl od vojska, které se po jeho nestatečném příkladu rozprchlo bez boje. Belisarius dosáhl rozhodujícího vítězství. Po zhroucení vandalské armády rychle bez boje opanoval celou někdejší římskou severní Afriku, Sardinii i Korsiku, kde byl všude vnímán spíše jako osvoboditel zpod vandalské nadvlády, zajímal tisíce vandalských zajatců po celém rozsáhlém teritoriu, a zejména v hlavním městě získal nesmírnou kořist nashromážděnou předchozími vandalskými výboji a loupežemi.¹⁷

Belisariův nebývalý úspěch v Africe nadmíru popudil jisté dvorské kruhy, které touto dobou představoval zejména velmož Jan z Kappadokie, který jej obvinil, že hodlá vandalské království i veškerou kořist uchvátit pro sebe. Tito spiklenci měli své sympatizanty a zvědy přímo v Belisariově štábu, avšak i přesto se Belisarius o nestoudných pomluvách dozvěděl. Po poradě s důvěrníky Belisarius jmenoval guvernérem Afriky eunucha Šalamouna a odjel zpět do Konstantinopole, aby mohl tato obvinění vyvrátit.¹⁸ 15 000 vybraných zajatců s bývalým králem Gelimerem v čele a nevídané poklady z Afriky svojí krásou obnovily císařovy sympatie k Belisariovi, kterého poté císař nazval "*naším věrným dobrodincem*"¹⁹ a jako takovému mu uspořádal poslední vojenský triumf podle

¹⁶ PROKOPIOS, *Válka s Peršany*, s. 99.

¹⁷ Tamtéž, s. 15–112.

¹⁸ STANHOPE, Philip, Henry, *General Belisarius: Soldier of Byzantium*, London 2014, s. 45.

¹⁹ DIEHL, s. 144.

starořímského vzoru, pořádaný v Konstantinopoli někomu jinému než samotnému císaři. Následující rok mu císař udělil úřad konzula. Významnou část africké kořisti tvořilo i velké množství svatých ostatků a relikvií, které Vandalové uloupili z mnoha míst zaniklého západního impéria. Mnohé kláštery a kostely v Byzanci, Malé Asii, Řecku i na Středním Východě dostaly na celá následující staletí své nejcennější posvátné poklady.²⁰ Také mladý Sassánovský šáh Chosrú byl překvapen a znepokojen římským vítězstvím na Západě. I on ale dostal od Justiniána cenný dar z vandalské kořisti a mír zůstal zachovaný.²¹

²⁰ KÜLZER, Andreas, *Byzanc: dějiny – společnost – kultura*, Praha 2016, s. 196.

²¹ PROKOPIOS, *Válka s Peršany*, s. 115.

4 Italské tažení proti Ostrogótům

Po úspěchu v Africe vzrostly císařovy ambice, a tak obrátil svůj zrak na Itálii, někdejší centrum říše, jejímž jménem se Východořímská říše stále honosila. Ostrogótům v té době panovala v Itálii jako regentka královna Amalasontha, za svého nezletilého syna Athalaricha.²² Královna se již v dřívějších letech často přikláněla k Východořímské říši jako opoře proti ostrogótské šlechtě. Jádrem sporu s východořímskou říší se však stalo dřívější vandalské území kolem města Lilybaeum na Sicílii.²³

Do té doby vstřícná Amalasontha se tímto městem rozhodla podpořit své vratké postavení na trůně a k císařovu překvapení jej odmítla vydat Východořímské říši. Záhy nato však zemřel nezletilý následník trůnu Athalarich, a královna tím ztratila nárok na jakoukoliv moc. Rychle se ji pokusila obnovit sňatkem s vlivným ostrogótským šlechticem Theodatem a její plány se zdály úspěšně naplněné, neboť ostrogótská šlechta vzdala ochotně Theodatovi královské pocty.²⁴ Theodat ale její naděje zklamal a zavrhl ji, uvěznil pod dohledem a záhy poté byla Amalasontha zavražděna. Dobré až důvěrné styky zavražděné královny s římským dvorem a jeho vyslanci se staly důvodem k nasazení opačného politického kursu ostrogótského krále.²⁵

Justinián nato dal pokyn k válce a vyslal generála Munda k úderu proti Ostrogótům v Dalmácii a Belisaria s loďstvem na Sicílii. Zároveň se Justinián pokoušel přesvědčit Franky, aby ostrogótské državy v Itálii současně napadli vpádem ze severu.²⁶

²² PROKOPIOS, *Válka s Góty*, Praha 1985, s. 29–45.

²³ Tamtéž, s. 47–52.

²⁴ DOSTÁLOVÁ, Růžena, FIALA, Vladimír, HROCHOVÁ, Věra, VAVŘÍNEK, Vladimír, TŮMA, Oldřich, AVENARIUS, Alexander, ZÁSTĚROVÁ, Bohumila, LOOS, Milan, *Dějiny Byzance*, Praha 1992, s. 63–75.

²⁵ PROKOPIOS, *Válka s Góty*, s. 51–58.

²⁶ MEIER, s. 83.

Belisarius vplul koncem léta roku 535 do sicilské Katánie s odůvodněním, že míří s armádou do Afriky potlačit vzpouru maurských kmenů. Po četných rozhovorech s významnými šlechtici a bohatými měšťany a obchodníky Katánie i dalších sicilských měst usoudil, že situace je připravena ke vzpouře. Ostrogótské posádky se mu nikde neodvážily vzdorovat a stáhly se urychleně do Palerma. Římské loďstvo bez potíží vplulo do palermského přístavu a velké množství lukostřelců zasypávalo obránce šípy. Poté, co zápalné šípy způsobily v okolí přístavu několik požárů, povstalo také palermské obyvatelstvo a zbylá ostrogótská posádka se Belisariovi vzdala. Jelikož úspěch slavil i generál Mundus v Dalmácii, kde dobyl opevněný přístav Split, začal Theodat potají vyjednávat o uzavření míru. Ostrogótská šlechta však svému králi již příliš nedůvěřovala a rozhodně nebyl obávanou královskou autoritou. Aniž jej informovali, vypravili se ostrogótské šlechtici se svými bojovníky do Dalmácie, kde byl v bitvě na hranicích generál Mundus zabit a římské vojsko ustoupilo zpět do Ilyrie.²⁷

Těžké ztráty donutily i Ostrogóty stáhnout se po této bitvě do Itálie. Když se nato začaly šířit zprávy o jakémsi velkém protiřímském povstání v severní Africe, proti kterému bude muset Belisarius ze Sicílie neprodleně zasáhnout, Theodat obrátil a vyslal vlastní armádu zmocnit se nazpět nikým již nehájeného Splitu.²⁸

Povstání v Africe opravdu vypuklo. Po Belisariově odjezdu nastoupili císařští výběrčí daní, kteří brali zejména chudým a bezmocným hned dvojmo.¹⁷ Nespokojenost a revolty propukaly ve městech i na venkově. Jádrem vzpoury ale tvořili spojeneční vojáci neortodoxního náboženského vyznání, kteří byli na císařův rozkaz tvrdě nuceni k opuštění zejména ariánství.²⁹ Jejich hněv se obrátil proti představiteli císařské moci Šalamounovi. Ten se pokusil proti

²⁷ PROKOPIOS, *Válka s Góty*, s. 59–63.

²⁸ DOSTÁLOVÁ, FIALA a kol, s. 78.

²⁹ Prvotní, zjednodušená, Římany šířená forma křesťanské víry

nespokojencům vojensky zasáhnout, ale poslušnost mu vypověděla vlastní palácová stráž a musel uprchnout na Sicílii.³⁰

Velitelem povstalecké armády se stal Thrák Socas a po vydrancování Kartága se k němu připojily i některé venkovské vojenské oddíly dosud bojující s povstalými maurskými kmeny ve vnitrozemí. Belisarius se na jaře roku 536 vylodil v Kartágu s pouhou stovkou svých dvorských kyrysníků a chmurně si prohlížel vydrancované paláce. Nejenže se mu nikdo nepostavil na odpor, ale rychle se k němu ve městě seběhlo na dva tisíce loajálních vojáků, kteří se k povstaleckému vojsku z různých důvodů nepřipojili. S tímto vojskem Belisarius vyrazil proti 7000 armádě vzbouřenců.³¹

U města Memres využil příznivého větru, který valil nepříteli do očí spousty prachu a písku. Čelním útokem rozdrtil formaci Vandalů a zbytek povstalecké armády se obrátil na úprk. Ani poslední vojenské vystoupení kdysi obávaného kmene nedopadlo nijak slavně.³² V očekávání brzkého císařova rozkazu k vpádu do Itálie se Belisarius po této krátké bitvě rychle vrátil na Sicílii. V Kartágu pověřil likvidací zbývajících vzbouřenců svého budoucího zetě Hildegera. Belisarius zde musel urovnat rozepře svých velitelů i své manželky Antoniny a připravoval se k vyplutí. Rozkaz však dlouho nepřicházel. Justinián hodlal nejprve napravit neúspěch v Dalmácii a vypravil novou armádu z Ilýrie, která se opět Splitu zmocnila, přičemž Belisarius konečně obdržel povel k vyplutí.³³

³⁰ PROKOPIOS, *Válka s Góty*, s. 70.

³¹ Tamtéž, s. 75–81.

³² HALDON, John, *The Byzantine Wars*, Brimscombe 2008, s. 66.

³³ DOSTÁLOVÁ, FIALA a kol, s. 78

Opakovala se situace ze Sicilie. Poté, co za slib odměny zběhl ostrogótský velitel opevněného města Regia, počaly ostrogótské posádky ze všech ostatních opevněných jihoitalských měst před rychle postupujícím Belisariem zběsile prchat. Za měsíc po vylodění tak východořímské vojsko stanulo před hradbami Neapole. Neapolský starosta se dostavil před Belisaria a oznámil mu, že jsou loajální ke králi Theodatovi, neboť jim nic jiného nezbyvá a ostrogótská posádka má od krále rozkaz Neapol za každou cenu ubránit, jinak nechá Theodat zmasakrovat jejich rodiny na severu. Přesto však se starostovi podařilo tajně generálovi sdělit, že Ostrogótů v celé Neapoli není více než 1500. Po 18 dnech neúspěšného obléhání proniklo za městské hradby několik stovek vojáků starým, položitým a zapomenutým akvaduktem, díky čemuž Neapol téže noci padla Belisariovi do rukou.³⁴ Pád Neapole měl ještě jeden nečekaný efekt. Ostrogótská šlechta již jen čekala na záminku, jak svrhnout Theodata a za nového krále zvolila Vitiga. Mezitím Frankové skutečně zaútočili a drancovali severní ostrogótské državy. Velký počet ostrogótských bojovníků byl též v Dalmácii a Vitiges neměl dostatek sil, se kterými by se mohl odvážit udeřit na Belisaria. Posílil tedy ostrogótskou posádku Říma a v Ravenně. Poté Vitiges za výkupné a územní ústupky uzavřel mír s Franky a stahoval uvolněné vojenské oddíly k Římu. Belisariova pověst však byla rychlejší. Papež, římský senát a další patriciové mu otevřeli brány a ostrogótská římská posádka rozhodně nečekala, až bude mít možnost se s ním měřit. Po slavném uvítání však Belisarius naproti očekáváním vlastních velitelů i Římanů netáhl na Ravennu, jež byla od dob posledních západořímských císařů nové sídelní město říše, ale dal zpevňovat zchátralé hradby Říma a rovněž plnit sýpky v Římě přivezeným sicilským obilím.³⁵

4.1 Vitigův útok na Řím

První střetnutí mezi Římany a Vitigem proběhlo u Mulvijského mostu, 2 míle na západ od Říma, přičemž jeho získání bylo potřebnou nezbytností. Pohled na

³⁴ DOSTÁLOVÁ, FIALA a kol, s. 80–93.

³⁵ PROKOPIOS, *Válka s Góty*, s. 71.

zdanlivě nekonečný zástup postupujících Ostrogótů způsobil mezi obránci paniku a úprk. Zástupy Ostrogótů začaly překonávat řeku, když narazily na Belisaria mířícího s plukem své osobní stráže na inspekci. Ostrogóti zaútočili velice prudce a ledabyle, když usilovali o zabití nebo zajetí římského generála. Ten však díky profesionalitě svých stráží dokázal několik hodin držet pozice proti přesile, kdy zdecimované ostrogótské řady zahnal na ústup. Po zjištění, že byla pobita i posádka ve věžích mostu nařídil generál ústup, během kterého byly nové skupiny útočících Ostrogótů zničeny lukostřeleckou palbou. V Římě mezitím stačil vzniknout zmatek, když byl mrtví podkoní Maxentius zaměněn za generála Belisaria.³⁶ Když se Belisarius se svým oddílem navrátil do města, byla morálka armády zpět na své výchozí úrovni. Deputace římských senátorů byla šokována jeho sebevědomím a nebyla sto pochopit, proč střetnutí u Mulvijského mostu pokládají za své vítězství a předzvěst totální porážky nepřítele. Belisarius v tomto ohledu spoléhal na Vitigovu neschopnost velet, tak obrovské a neorganizované armádě ostrogótských válečníků, jejichž početní převaha před branami Říma pozbývala na významu. Tyto skutečnosti se v několika dalších dnech potvrdily, když se ostrogótské vojsko rozložilo v několik táborech kolem Říma na levém i pravém břehu Tibery a útočilo nekoordinovaně na různé části fortifikačního systému města Řím. Přisouvané oblévací věže k hradbám neposkytovaly dobré krytí svým posádkám a lepší dostřel římských luků, nadto z vyvýšeného místa, Ostrogótům znemožňoval krýt se vlastní lukostřelbou. Postupující šiky ostrogótské pěchoty pak byly bezbranné proti obranné palbě.³⁷ Prioritou bylo zejména pobít volská spřežení táhnoucí oblévací věže, které pak zůstávaly zcela nepohyblivé. Při výpadech pak byly snadno zapáleny a zničeny. Přes Tiberu útočili Ostrogóti překračující přes Aeliánský most. Ostrogóti útočili i naloděni na čluny, kdy se sice dokázali probít až k Hadriánovu mausoleu, odtud ale byli velmi rychle odraženi. U Praenestinské brány přiléhající k hradbám byl velký počet Ostrogótů vpuštěn do tzv. „*ohrady*“ po předstíraném slabém odporu a tam pak likvidován

³⁶ LUTTWAK, Edward N., *The grand strategy of Byzantine empire*, Massachusetts 2009, s. 123.

³⁷ Tamtéž, s. 128

palbou z hradeb společně s vazalskými Isaury,³⁸ kteří působili v hustě směstnaných řadách nepřátel trhliny. Protiútok dvorských kyrysníků s generálem v čele z Praenestinské brány nakonec způsobil bezhlavý úprk tohoto ostrogótského oddílu. Po řadě neúspěchů jejich útoky začaly polevovat. Stále však panovala možná hrozba vyhladovění. Ze stále velice lidnatého Říma dal Belisarius posílat do bezpečí tisíce jeho občanů. Vyslal také další posly císaři do Konstantinopole, v nichž ho žádal o posily. Ostrogótské tábory byly pod nátlakem častých záškodnických akcí, což podryvalo tamní morálku. V těchto infiltracích se dominovali hlavně Maurové.³⁹

V květnu roku 537 konečně přišla odpověď z Konstantinopole v podobě tak potřebných posil pod vedením generála Martina. Vitiges se však již dokázal zmocnit římského přístavu a odřízl tak zásobování města potravinami. Posádka města se však nevzdávala, ale uštědřovala obléhatelům rány v týlu. Ukončení obležení Říma však pro Vitiga nepřipadalo v úvahu, neboť by znamenalo obrovskou morální prohru s jistě fatálními důsledky proti bouřícím se ostrogótským šlechticům. Přes veškerá opatření se potraviny stávaly ve městě už vzácností a město stálo na pokraji hladomoru. Na popud této skutečnosti se udála zrada z řad římského duchovenstva, které se pokusilo zkontaktovat Vitiga a nabídnout mu otevření některé z římských bran.⁴⁰ Ze zrady byl obviněn papež Silverius, který byl zbaven úřadu a vyhnán pryč z města.⁴¹ Po této události došlo k bitvě před Pincijskou bránou, kde stanula římská vojska na pokraji porážky. Generál Valentin však na Neronově pláni napadl jiný ostrogótský tábor a zahnal Ostrogóty na ústup směrem k již zmíněnému Mulvijskému mostu.

Pokud by byl most zničen, přišel by Vitiges o nejvýznamnější zásobovací cestu ze severu a sám by se uvrhl do ještě vážnější nouze, než v jaké byli obléhaní.

³⁸ Původně císařem Leonem I. sestavená císařská tělesná stráž složená z kočovných žoldnérů z oblasti dnešní turecké Konye.

³⁹ LUTTWAK, s. 130–133.

⁴⁰ HANSON, Victor, Davis, *The Savior Generals: How Five Great Commanders Saved Wars That Were Lost*, London 2013, s. 144.

⁴¹ Tamtéž, s. 149.

Nová římská pěchota započala opuštěný ostrogótský tábor drancovat, ti se mezi tím znovu zformovali a zastihli Římany v táboře neschopny žádného organizovaného odporu.⁴²

Kvůli rychle se horšícímu zásobování na tom bylo ostrogótské vojsko ještě hůře než obléhaní. V jejich řadách se rozšířil mor a když konečně v Neapoli a Otrantu přistály posily generála "*Krvavého Jana*" s velkým množstvím potravin, podnikl Belisarius rozhodný protiútok. Zastíracím dvojitým útokem u Pincijské a Flaminiovy brány upoutal pozornost nepřítele a posily se zásobami se mohly nerušeně vylodit v Ostii. Ze strachu z dalších římských posil, mířících z jihu a ztrátě vlastních konvojů s obilím navrhl Vitiges mírová jednání.⁴³

Roku 538 připluly z Kartága na Belisariovo vyžádání setniny Herulů a Thráckých Gótů. Ti našli Ostrogóty opuštěný římský přístav, který rychle obsadili. "*Krvavý Jan*" a jeho družina vyslaná na východ od Říma zjistili, že Ostrogóti nejsou už ani zde a zmocnili se důležitých opěrných bodů. Vitiges se mezi tím pokoušel opětovně různými lstmi dostat do města, avšak vždy marně. Veškeré jeho útoky se podařilo zmařit či odrazit. Ve stále slábnoucím ostrogótského odporu vydal Belisarius rozkaz "*Krvavému Janovi*", aby se zmocnil Picena a dalších pevností v okolí. Ten však místo toho táhl stovky mil podél pobřeží až k Ravenně, přičemž se nikde neseťkal s vážnějším odporem. Ostrogótská morálka i odhodlanost se již v tu dobu rovnala nule a ti tak nebyli s to čelit postupujícím římským oddílům.⁴⁴

V tu dobu už generál Konstantin, účastník spiknutí proti Belisariovi po porážce Vandalů v Africe, využil úspěchů "*Krvavého Jana*" ke kontinuálnímu osočování Belisaria v listech císaři ze zbabělosti vůči Vitigovi, jakož i z osobní zášti a z protežování "*Krvavého Jana*" Belisariem. Pod záminkou spáchané krádeže byl generál Konstantin předvolán, což považoval za zastírací manévr a osočil tak Belisaria ze zrady a osobních cílů a pokusil se jej zavraždit. Byl však

⁴² PROKOPIOS, *Válka s Góty*, s. 80.

⁴³ HANSON, s. 152.

⁴⁴ Tamtéž, s. 155.

sražen k zemi, odzbrojen a uvězněn. Ten samý den byl v kobce zavražděn, údajně na popud Antoníny, Belisariovi manželky. Tato událost se stala motorem budoucích událostí a důležitým argumentem Belisariových nepřátel, kdy Belisarius upadl do sítí dvorských pomluv a spiknutí z nichž již nešlo uniknout. V tento moment však generálové dosvědčili, že se Konstantin dopustil velezrady a vražedného útoku na vrchního velitele a císař tuto zprávu vzal beze slov na vědomí.⁴⁵

4.2 Znovu dobytí Apeninského poloostrova

Po vypršení tříměsíčního příměří císař oznámil Vitigovým vyjednavacům, že zvažuje i nadále jejich návrhy a Vitiges po této nic neřešící odpovědi dal příkaz svému zbylému vojsku stáhnout se od Říma. Když ostrogótská armáda překračovala Mulvijský most, Belisarius ji napadl se svým dvorským plukem a dalšími elitními oddíly, mnoho nepřátel zabil a mnoho se jich utopilo v Tibeře. Vitiges stahoval síly k obraně svého sídelního města Ravenny, čímž však také umožnil římské armádě hájící Dalmácii zasáhnout do bojů v Itálii.⁴⁶

Římský velitel "*Krvavý Jan*" přebýval v dobytém Rimini a nechtěl se odloučit od veliké kořisti, ačkoliv mu hrozilo obklíčení. Důsledkem tohoto jednání byl nakonec ve městě oblehnut početnými oddíly nepřítele a jeho situace se stala rychle kritickou. Po moři byla totiž odeslána většina volných sil ke snadnému dobytí severní Itálie, kde se momentálně nenacházelo žádné větší vojsko nepřítele, proto nebylo možno "*Krvavému Janovi*" v Rimini poskytnout žádnou vydatnou pomoc. Belisarius v obavách o smělého, ale zbrklého velitele sebral dostupných 3000 vojáků a vyrazil v červnu k obleženému městu. Cestou se mu vzdávaly četné drobné ostrogótské posádky. V dubnu však zakotvila ve městě Ferm 7000 armáda pod velením Justiniánova generála Narsese, vybaveného v té době titulem vrchního velitele byzantských armád.⁴⁷

⁴⁵ HROCHOVÁ, Věra, TŮMA, Oldřich, *Byzantská společnost*, Praha 1991, s. 79.

⁴⁶ LUTTWAK, s. 140–160.

⁴⁷ HALDON, s. 72.

Nejvážnější překážkou na cestě k Rimini bylo Osimum posílené nejméně 20 000 Ostrogóty. Bylo rozhodnuto oklamat nepřítele u Osima podél pobřeží vyslanými slabými oddíly, zatímco hlavní síla vojska měla částečně vnitrozemím a částečně po moři spěchat k Rimini.⁴⁸ O několik dní později došlo ve vnitrozemí ke srážkám s ostrogótskými zásobovacími oddíly, které rychle couvly k Osimu, kde ale na jižním obzoru spatřili stovky zapálených táborových ohňů od jakoby ohromné armády, na moři pak desítky lodí a galér. Ostrogóti nehodlali riskovat bitvu a stáhli se za městské hradby. U Rimini nezastihli římsí vojáci již jediného nepřítele, oblehatele včas zmizeli do Ravenny.⁴⁹ Celou válečnou kořist "*Krvavého Jana*" Belisarius kázal rozdělit mezi vojsko, čímž si ho nesmírně popudil, zneprátelil a bývalý přítel si stěžoval na tuto nespravedlnost jak Narsesovi, tak později císaři. Hned na to k jejich vzájemné roztržce o dalším průběhu války. Oba disponovali císařovým listem, který jim uděloval vrchní velení, spiklenci závidící Belisariovy jeho nesmírné vojenské úspěchy se však cítili sebejistí.⁵⁰ Narses prohlásil všechny Belisariovy návrhy za nerozumné a odmítl se jimi řídit. Nakonec bylo uzavřeno jakési strategické příměří s Narsesem, sporné vrchní velení měl znovu rozhodnout císař. Belisarius souhlasil, že oblehne město Urbino, zatímco Narses a "*Krvavý Jan*" táhli dále na sever získat si někde snadnou kořist i vojenskou slávu. Shodou okolností se však pár dní po jejich odchodu Urbino náhle vzdalo. Náhodou se podařilo přerušit podzemní pramen vedoucí vodu do města a obráncům nezbylo nic jiného než se vzdát. V severní Itálii mezitím Belisariem po moři vyslané oddíly téměř bez odporu obsadily rozlehlé území, jakož i nejbohatší a nejvýznamnější centrum Milán. Frankové a Burgundi z touhy po kořisti v bohaté Itálii vpadli brzy poté do Pádské nížiny a rychle Milán oblehli po boku Vitigova synovce Uriase. "*Krvavý Jan*", který byl Milánu nejbliže, odmítl Belisariův rozkaz milánským ihned pomoci, a přestože Narses na důrazné Belisariovy výzvy

⁴⁸ NICOLLE, David, *Středověké obléhací zbraně: Byzanc, islámský svět a Indie 476-1526*, Praha 2008, s. 103.

⁴⁹ Tamtéž, s. 105.

⁵⁰ PROKOPIOS, *Válka s Góty*, s. 92.

nakonec k tažení k Milánu svolil, bylo již pozdě. Vyhladovělé město začátkem roku 539 padlo.⁵¹

Po pádu Milána císař zřejmě vyhověl naléhání císařovny Theodory a povolal Narsese nazpět do Konstantinopole s odůvodněním, že jeho služeb u dvora nadále nemůže postrádat. Belisarius se po odchodu zpupného dvořana ujal již nezpochybnitelného vrchního velení a zabránil spojení Uriase v Miláně s Vitigem v Ravenně. Burgundi a Frankové, nadšeni velikou kořistí a mnoha otroky se nadto od Milána vrátili do svých zemí na severu.⁵² Mezitím pokračovalo obléhání Osima, které bylo Vitigem ubezpečeno v brzký obrat ve válce, a proto odmítalo kapitulovat. Se spornými výsledky pokračoval také výcvik pomocných oddílů z místních zdrojů. V srpnu se konečně vzdalo vyhladovělé Fiesole a jeho příkladu následovalo i Osimum. Mnozí ze zajatých Ostrogótů se hlásili do Belisariových služeb a slibovali mu bezvýhradnou věrnost a oddanost. V červnu se náhle v severní Itálii opět objevila veliká armáda Franků. Uriasovo nadšení nad očekávanými spojenci se rychle změnilo v paniku, když se Frankové s bojovým pokřikem zaútočili na jejich ležení u Pavie. Prchající Ostrogóti přiměli „*Krvavého Jana*“ k protiútokem na Uriasovo ležení, i on však byl překvapen a zaskočen obrovským množstvím Franků a byl rád, že sám přežil.⁵³

Zdejší kraj však byl již předchozími událostmi zpustošený a vyčerpaný, u Franků brzy masově vypukla úplavice a hladomor. Nezbylo jim nic jiného než se v naprostém vyčerpání vrátit domů, přičemž většinu z vytoužené kořisti poztráceli a poházeli během jejich cesty na sever. Zbývala Ravenna, ve které byl Vitiges beznadějně uvězněn. Měl však v Ravenně dostatek zásob a okolní bažiny město již staletí spolehlivě chránily před sebevětší nepřátelskou armádou. Vitigovi nezbylo než vyčkávat nakolik, a zda dost rychle, se mu podaří jeho lstivé záměry využít a Belisarius tak bude buď zdiskreditován u císaře Justiniána, nebo alespoň

⁵¹ DOSTÁLOVÁ, FIALA a kol, s. 115–122.

⁵² HALDON, s. 81.

⁵³ Tamtéž, s. 85.

nuceně odvolán na sassánovskou hranici.⁵⁴ Jeho vyjednávači skutečně dorazili k perskému dvoru a velmi okázale se holedbali, že zastupují společné zájmy krále Vitiga a generála Belisaria, který je připraven prohlásit se císařem celého Západního impéria s Vitigem jako svým italským leníkem. Pokud Chosrú napadne východořímské državy na východě, pád společného nepřítele, císaře Justiniána bude neodvratný. Kladenými dotazy a hloupým prozrazováním Belisariových mocenských plánů navíc vzbudili u Chosrúa ctižádost tím, že to on musí být první, kdo zasadí císaři Justiniánovi smrtelný úder a získá tak větší zisk.⁵⁵ Stejně informace obdržel i podezíravý eunuch Narses v Konstantinopoli a hned s nimi informoval císaře. Až po čase se stal králem Hilibaldův synovec Totila, který se svého úřadu chopil s velkým zápalem a nadšením a díky neschopnosti a hrabivosti římských generálů a vysokých úředníků v několika letech obnovil svoji moc téměř nad celou Itálií. Mezitím v létě roku 540 Belisarius na císařův rozkaz opustil Ravennu a odplul do Konstantinopole. Itálii mělo společně velet 13 generálů a guvernérem byl jmenován jistý Alexandr. Velmi zdatně si ubíral již za svého působení v Konstantinopoli jako směnárník a později v Africe již jako vysoký císařský úředník z peněz svých klientů či ze státních zdrojů do vlastního měšce.⁵⁶

Belisaria doprovázel bývalý ostrogótský král Vitiges s královnou Amatalasonthou i s Hilibaldovými dětmi. Vitiges složil Justiniánovi hold a pokojně dožil na císařem darovaných statcích v Galatii. Belisarius vezl s sebou, podobně jako před lety z Afriky, nesmírné poklady naloupené ještě Theodorichem Velikým v někdejších západořímských provinciích. Jen v mincích a zlatých a stříbrných prutech čítalo toto bohatství na miliony kusů.⁵⁷ Největší kořistí se však staly korunovační klenoty Západní říše spolu s diademem někdejšího císaře Valense společně s prapory jeho legií ukořistěných Ostrogóty při bitvě u Adrianopole.

⁵⁴ HALDON, s. 86.

⁵⁵ PROKOPIOS, *Válka s Góty*, s. 108.

⁵⁶ Tamtéž, s. 109–112.

⁵⁷ HROCHOVÁ, TŮMA, s. 93–99.

Tím vším hodlal uklidnit ona císařova podezření a vyvrátit pomluvy spiklenců od dvora, stejně jako kdysi vším bohatstvím ukořistěným během afrického tažení.⁵⁸

⁵⁸ MEIER, s. 122.

5 Nové tažení proti Sassánovské říši

Evropská kampaň se dočkala nebývalých ohlasů, ne ovšem u císaře Justiniána. Ten po dvorských pletichách, které zastřely jeho zdravý úsudek uvítal svého generála velmi chladně. Kořist, kterou Belisarius získal však bez zaváhání přijal, neboť státní pokladna již zela prázdnotou. Byla v podstatě vykrádána státními úředníky i dvorskou šlechtou po desetiletí za císařovými zády už od dob císaře Justina. Nelze ani opomenout fakt, že jmění z evropské kořisti zaštitilo nebývalé velké množství nových sakrálních staveb, chrámu Hagia Sofia nevyjímaje. Také Chosrúuv vpád způsobil říšské pokladnici velké škody, jelikož situace na východě se vyvíjela doslova katastrofálně a Východořímská říše čelila blízké porážce. Sassánovci takřka nerušeně vytáhli od Babylonie na západ a nerušeně zabírali každé město a pevnost v cestě. Tamní římské posádky pod svými generály obvykle prchaly mezi prvními a jen vysoké výkupné zachránilo místní obyvatele před vydrancováním města, pobitím nebo odvečením do sassánovského otroctví.⁵⁹

Nejhroživějším z nich bylo obléhání Antiochie, kterou i přes početnou vojenskou posádku Sassánovci velice snadno obsadili, nedá se ani říci dobyli, neboť ona vojenská posádka byla tou první složkou, které se dala na úprk v moment, kdy první Sassánovec vstoupil na městské hradby. Po týdenním masakru byla velká část obyvatel zabita, práce schopní byli odvedeni do otroctví a zbytek přeživších byl ponechán na pospas osudu. Šáh Chosrú nato pronesl, že pouze kořist z tohoto jednoho města mu zaplatila více jak dvojnásobně celou kampaň proti Východořímské říši.⁶⁰

V rámci těchto těžkých proher nezbylo císaři nic jiného než jednat se Sassánovskou říši o smíru, jelikož Východořímská říše ve svých východních provinciích již stála na pokraji totálního kolapsu, což si obě strany dobře uvědomovaly.⁶¹ Mimo uznání vší obrovské kořisti, kterou v jižních provinciích šáh

⁵⁹ HALDON, s. 94.

⁶⁰ Tamtéž, s. 98–105.

⁶¹ LUTTWAK, s. 172.

získal, tak mu byly nabídnuty i pravidelné roční kontribuce ve výši 400 000 ve zlatě. Čest říše tak prudce klesla. Šáh Chosrú uspokojen vítězným tažením s nabídkou souhlasil a navrátil se na vlastní území.⁶²

Stran císaře byl tento akt diplomatickou lstí, jelikož mírovou smlouvu roztrhal a kontribuci na zpět již neposlal. Tou dobou již pomíjívá čest říše tím spíše ještě více utrpěla. Tímto aktem přichází na scénu opět Belisarius. Císařovna Theodora se stavěla za statečného generála a tvrdila o něm, že je jedinou záštitou impéria proti Sassánovské říši. Belisarius v domnění blížícího se střetu posiloval a cvičil Dvorský pluk o vybrané Vandaly, Góty i Maury z vlastních prostředků. Během inspekce u jiných říšských pluků zjišťoval, že stav armády je ještě zoufalejší než před bitvou u Dary roku 530. Reálný stav armády a městských posádek absolutně neodpovídal uvedeným papírovým dokumentům. V dobových doložkách figurovala mnohá stáda neexistujících koní pro jízdu či stáda dobytka pro zásobování jednotek masem. Samotné armádě se nedostávalo výcviku takřka v žádném směru.⁶³ Vojsko se stalo formou dělnictva otročícího na opevňovacích pracích, nebo dělali na statcích velitelů či tamních oligarchů. Tím se dostáváme k výše zmíněnému stavu státní pokladny, zde je vidět ono nebyvalé rozkrádání státních financí a všude přítomná korupce, která dogmaticky vírou zaslepenému císaři dokonale unikala. A to se nedělo pouze v rámci okrajových částí země. Korupce vedla až k nejvyšším dvorským kruhům v samotné Konstantinopoli.⁶⁴

Už na jaře roku 541 přišly očekávané zprávy o vojenské aktivitě Sassánovců na hranicích východních provincií. V reakci nato byl Belisarius jmenován vrchním velitelem východních armád. Mezi prvními kroky bylo okamžité zjednání si autority u všech velitelů, pod výhrůžkou nejvyšších trestů jako zabavení statků. Východní armáda byla v tak hrozném stavu, že logičtější krokem bylo vyrazit se svým Dvorským plukem. S tím Belisarius vytáhl na východ k Daře a k Nisibu.

⁶² HALDON, s. 108–116.

⁶³ BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila, MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk, HOMOLA, Aleš, *Stěhování národů a východ Evropy: Byzanc, Slované a Arabové*, Praha 2006, s. 182–190.

⁶⁴ DOSTÁLOVÁ, FIALA a kol, s. 139.

Díky Justiniánovým slibům se k sassánovskému tažení nechal zlákat také arabský král Haritha a podpořil Belisaria asi 5000 jezdci.⁶⁵ Tažení proti Sassánovské říši se účastnil i guvernér Dary, dále zmiňovaný jako Petr. Ten se však odmítl podřizovat Belisariovým rozkazům a nenaplnil tak původní plán vylákání sassánovské armády za hradby města. Petr se se svou družinou utábořil příliš blízko města Nisibu. Toto následně využila sassánovská jízda. Ta ho navečer napadla a jen rychlý zásah Dvorského pluku Petrův oddíl zachránil.⁶⁶ Moment překvapení byl ztracen. Belisarius již od počátku nepočítal s přílišnou arabskou spolehlivostí, a tak je poslal drancovat severní Asýrii a sám táhl obloukem kolem Nisibu na pevnost Sisauranum.⁶⁷

Jeho prozíravost se vyplnila a Arabové vskutku při první příležitosti porušili veškeré rozkazy, kdy svým drancováním měli poutat sassánovskou pozornost. Po nabrání kořisti rychle obrátili a stáhli se zpět směrem domů. Belisarius mezitím zvládl dobýt pevnost Sisauranum. Sassánovský šáh Chosrú potýkající se s problémy na severu na tyto zprávy o Belisariově vpádu zareagoval rychle a vrátil se zpět s armádou k Nisibu. Shodou kauzalit a pandemií cholery, která zachvátila jeho armádu, se ztenčil počet jednotek Chosrúovi armády na polovinu. Situace nastiňovala možnost snadné porážky Chosrú tím, že by mu Římané vpadli do týlu. S touto možností však jeho generálové nesouhlasili a v tomto plánu jej nepodpořili. Belisarius odmítl vytáhnout pouze s Dvorským plukem, jelikož by to byla sebevražda a rozhodl se tedy stáhnout od Sisaurana. Dal zbořit hradby a vrátil se s armádou k Darasu.⁶⁸

V rámci tohoto zaváhání stačil Chosrú do jara roku 542 reorganizovat a posílit svou armádu a znovu napadnout římské državy. Nově byl doprovázen armádou „*bílých Hunů*“⁶⁹ které se na svou stranu snažil zlanřit původně i císař Justinián. Namísto očekávaného tažení do Sýrie však Chosrú zamířil jižněji do

⁶⁵ STANHOPE, s. 89.

⁶⁶ Tamtéž, s. 95–100.

⁶⁷ HUGHES, Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire 2009, s. 153.

⁶⁸ STANHOPE, s. 95.

⁶⁹ Jeden z nájemných hunských klanů, který se nacházel v oblasti dnešního Íránu.

Palestiny a chystal se oblehnout město Jeruzalém.⁷⁰ Zbožně založený Justinián se z pomyšlení ohrožení Svatého města křesťanstva vydrancováním zhroutil a povolal urychleně generála Belisaria, kterého prosil, aby zachránil posvátná místa Jeruzaléma. Navzdory všem předsudkům slíbil císař Belisariovi ba i odpuštění za „*vší zpupnost a urážky které dosud svému císaři učinil*“ za předpokladu, že zachrání svatá místa před sassánovskými pohany. Ten císařovy prosby vyslyšel a vyrazil se vším dostupným vojskem k městu Chosroes.⁷¹

Chosrú věděl, že Belisarius bude čekat u Chosroes, tak vyslal další menší vojsko k Hieropoli. Tím to tahem se pokusil odlákat pozornost od hlavního tažení na Jeruzalém. Generál Buces, hájící Hieropoli na tuto lest slyšel a snažil se Belisariovi objasnit, že hlavní bitva se strhne u Hieropole. Belisarius byl ale přesvědčen, že právě dobytím Jeruzaléma chce Chosrú hluboce ponížit a zdrtit jak císaře, tak celou Byzanc. Toto přesvědčení se brzy změnilo v jistotu. Hlavní sassánovská armáda se zastavila těsně za řekou Eufkrat. Brzy nato Chosrú zjistil, že zastírací útok na Hieropoli nevyšel a Římané jej očekávají u Chosroes na přímé cestě k Jeruzalému. Vyslal tedy vyslance mající jednat o míru, ale především zjistit sílu a stav nepřátelské armády. Na to Belisarius zareagoval mistrovsky. Většinu svých pluků zakamufloval tak, že působily jako předvojová vojska, čímž sassánovské vyslance zmátl a ti podali svědectví neodpovídající skutečným stavům římského vojska.⁷²

Chosrú v na to reagoval podáním mírové smlouvy. Té se Belisarius vysmál a osočil jej, že pokud chce jednat o míru, tak ať nejdříve stáhne armádu zpět za hranice východní části země. Chosrú se v domnění přesily dal na ústup, ale hlídky, tvářící se jako předvoj velkých římských armád ho sledovaly do doby, dokud Sassánovci definitivně nezmizeli za Eufkratem.⁷³ Jediným sassánovským úspěchem z celého tažení bylo vydrancování nedůležitého města Callinica, které však bylo

⁷⁰ MEIER, s. 153.

⁷¹ Tamtéž, s. 155–158.

⁷² MACDOWALL, Simon, *Late Roman Cavalryman AD 236–565*, London 1995

⁷³ HALDON, s. 119–125.

opuštěno ještě včas před příchodem sassánovského vojska. O tomto svém vítězství u Chosroes a Belisarius prohlásil, že zde dosáhl svého nejsladšího vítězství. Neztratil jediného ze svých 13 000 mužů a zahnal na útěk několikanásobnou sassánovskou přesilu, čímž vyhověl císaři a zachránil svatá místa.⁷⁴

⁷⁴ STANHOPE, s. 118.

6 Kutrigurská válka

Na počátku roku 559 překročila armáda Kutrigurských Bulharů pod vedením Chána Zabergana řeku Dunaj, aby vpadla na území Východořímské říše, a přiblížila se ke Konstantinopoli. Chán Zabergan tak chtěl přejít do Malé Asie, protože byla bohatší než zpustošený Balkán. Na popud nové hrozby se rozhodl císař Justinián znovu povolat Belisaria, aby opět stanul jako velitel římské armády a čelil tak postupujícím hunským nájezdníkům.⁷⁵

K obraně země před hrozbou však dostal pouze 300 těžce ozbrojených veteránů z italské kampaně a řadu civilistů, jejichž většinu tvořili hunští uprchlíci. Pouhá hrstka jednotek k zastavení armády více jak 7000 Bulharů. Belisarius se utábořil v blízkosti Bulharů a nechal civilisty vykopat příkop pro ochranu. Také zapálil mnoho pochodní, aby nepřítel zmatl a uměle zveličil velikost vlastních stavů. Vzhledem ke své početně silně nevýhodné situaci se rozhodl, že se bude bránit tam, kde počet nebude hrát roli. Určil tak předpokládanou cestu, kterou by Bulhaři mohli postupovat a podél ní umístil 100 veteránů na každou z jejich stran a dalších 100, aby blokovali jejich postup. Vytyčenou cestu tvořil úzký průsmyk, ve kterém by Bulhaři nebyli schopni manévrovat a využívat tak jejich početní převahu. Zároveň tím neutralizoval bulharskou největší dominantu, kterou byla lukostřelba a velká pohyblivost.⁷⁶ Když zaútočilo 2000 Bulharů, měl už Belisarius v úžině svých 100 veteránů, kteří blokovali střed cesty, zatímco hřmící dav civilistů za nimi navozoval dojem většího počtu jednotek, což útočící Bulhary zmatlo a v tomto zmatku udeřila druhá skupina italských veteránů do jejich týlu. To způsobilo, že Bulhaři byli v oné úžině natlačeni tak těsně na sebe, že nedokázali natáhnout své luky. Po tomto drtivém sevření se zbytek Bulharů dal na zběsilý úprk a stáhl se zpět přes řeku Dunaj, čímž byla bulharská hrozba eliminována. Za tento nebývalý vojenský úspěch s minimem dostupných jednotek byl Belisarius v Konstantinopoli opět prosláván jako hrdina.⁷⁷

⁷⁵ HUGHES, s. 205.

⁷⁶ STANHOPE, s. 143.

⁷⁷ HANSON, s. 196.

7 Závěr

V prvních konfliktech, ve kterých se již Belisarius stačil angažovat, si vydobyl respekt a uznání, ale neustanovilo mu to rozhodující pozici, ani příliš nepřidalo na jeho významu ve vojenském sektoru. To přichází až při potlačení vpádu Gepidů, kde se naplno projeví přednosti jím sestaveného uskupení Dvorských kyrysníků, či Dvorského pluku, který mu přinesl titul vznešeného patricie, velitele císařské gardy. Svůj vůdčí a strategický um projevil až při prvních bojích s Sassánovskou říší. Východořímská říše nedisponovala v první polovině 6. století nijak velkou, natož disciplinovanou, nebo profesionální armádou, která při svých manévrech čítala velké ztráty a silné vojenské neúspěchy, které byly následně vždy řešeny spíše na poli diplomacie než rozhodného válečného počínání. Až s příchodem Belisaria v roli hlavního velitele armády se tato role obrací. Za celou předešlou i budoucí éru nepoznala již Východořímská říše, ani Byzance nikoho tak schopného, kdo by jí vytvořil post obávané a silné velmoci jako právě on. Na počátku prvního konfliktu mezi Východořímskou říší a Sassánovskou říší byly ztráty a schopnosti vojska naprosto katastrofální. Dobová líčení uvádí strategii dobových generálů jako hon dobytka na porážku. Vojska utvořená z rolníků a otroků upadala rychle v úprk či dezerci a při samotném střetu nekladla dobře vycvičeným sassánovským plukům přílišný odpor. S Belisariem se to mění. Ten dokázal sassánovskému šáhovi Kobádovi uštedřit drtivou lekci již při prvních potyčkách. Jím nově zformovaný dvorský pluk se stal tehdy elitní jednotkou. Při příchodu na východ říše jej pověřil výcvikem tamních, již přítomných vojsk, kterým do té doby nebyl přidělen výcvik žádný. Během několika měsíců tak přetvořil armádu ke zcela jinému obrazu, podle starého západního vzoru. Ta během několika dalších týdnů vytlačila Sassánovce zpět za hranice říše a přinesla Belisarovi na titulu „*římského d'ábla*“, jímž ho Sassánovci označovali.⁷⁸

⁷⁸ GIBBON, Edward, *Úpadek a pád římské říše*, Praha 2010, s. 322.

Toto vítězství však nebylo důležitým pro něj, ale pro říši celkově, neboť tím se Východořímská říše začala obracet z postu bezútěšně se rozpadajícího celku, který je jen stínem své minulosti, na nově se formující a silné impérium.

Tím největších z jeho úspěchů, který dozajista vynesl Východořímskou říši na výsluní bylo jeho evropské tažení. Apeninský poloostrov byl místem, které oplývalo bohatstvím i po rozpadu západní části římské říše. Počet relikvií a svatých ostatků byl nezměrný. I to byl důvod ambic císaře Justiniána, bigotního křesťana, reconquisty ztracených římských provincií a snahy o nastolení zašlé slávy své říše. Tímto určitě nelehkým úkolem byl pověřen právě Belisarius. Ten postupoval proti Ostrogótům od Sicílie až k severní hranici, kdy gótské hordy před ním prchaly a panikařili. Samotné vnitřní správní nepokoje nedaly Gótům zprvu prostor se hrozbě bránit, čímž se Belisarius mohl zmocnit většiny měst podél Tibery, včetně samotného města Řím, ležícího v polorozpadlém a zchátralém stavu, leč strategicky výhodném.⁷⁹ V řadách Ostrogótské šlechty zatím stanul Vitiges, který se rozhodl tvrdě zakročit a potlačit novou římskou hrozbu shromážděním skoro všech gótských kmenů, která nyní na území bývalého impéria žily. Počty všech se mohly podle dobových údajů pohybovat až okolo 100 000 jednotek, ale tyto počty je třeba brát s rezervou s ohledem na to, že bylo oblibou zveličovat veškeré vlastní úspěchy a ty nepřátelské silně upozadovat. Nicméně ani takto silná početní převaha nedokázala silou zdolat bránící se římské vojsko. Po několika týdenním obléhání a drastických ztrátách, se Vitiges stáhl směrem k Raveně, sídelnímu městu.⁸⁰ To umožnilo se Byzantincům seskupit a zapojit do bojů i armádu působící v Dalmácii. Belisarius v čele vojsk dokázal do začátku roku 540 znovu dobýt celý Apeninský poloostrov, a i zajmout samotného gótského krále Vitiga, který později v Konstantinopoli složil hold císaři Justiniánovi. Bohatství z kořisti, které tažení s sebou přineslo bylo skutečně nezměrné a zjevně bylo tím rozhodujícím faktorem, které dopomohlo Východořímské říši k růstu ve všech směrech. Sakrální stavby

⁷⁹ *Dictionary of Middle Ages*, vol. 7, New York 1986, s. 215.

⁸⁰ GIBBON, s. 329.

byly stavěny po celém území říše a do všech byly umísťovány mnohé z nespočtu ukořistěných relikvií. Bohatství z tažení také zafinancovalo stavbu do té doby největší sakrální stavbu, chrám Hagia Sofia.⁸¹

V součtu věcí tak můžeme označit význam Flavia Belisaria pro rozmach Východořímské říše jako velice významným, ale dozajista je třeba jej brát objektivně a z více úhlů pohledu, protože vyvstává otázka, zda byl opravdu tak významným. Belisarius dokázal opětovně získat obrovské území pro říši a stabilizovat situaci na východě. Vnesl strach do duší nepřátel a vydobyl Východořímské říši post vojensky silné a schopné říše, která do té doby byla vnímána jako slabým a skomírajícím stínem těžící ze zbytků své někdejší slávy. Reorganizoval vnitřní vojenské struktury a zajistil říši obrany schopnost, které ovšem po jeho smrti už pouze přežívala a nikdy nenabrala síly, jako v období velkého generála. Co se týká otázky hraniční a materiální, tak zde už velikost jeho významu není tak zřejmá, jako ta v infrastruktuře. Území, které dobyl bylo nesmírné, ale to je vše, jelikož doba, kterou jím říše disponovala nebylo dlouhé, neboť neměla prostředky, jak dané oblasti dlouhodobě spravovat. Většina z dobytých celků tak byla ztracena ještě během jeho života. Můžeme mu ale přiřknout při nejmenším fakt, že zajistil zemi její dobrou, přirozenou pozici, kterou byla schopna udržet ještě téměř 1000 let, až do svého zániku v roce 1453. Zcela jiným tématem k diskuzi jsou jím nabitě materiální zisky, které bezesporu zdaleka svým významem i přínosem převýšily zisky územní. Bohatství, které zemi přinesl bylo nesmírné a říše z něho těžila ještě dlouhá léta po jeho smrti. Byzance díky tomu jako brána na východ po dlouhá staletí dominovala obchodu, kdy obchod byl tím nejdůležitějším zdrojem příjmů říše jako takové. I přes Belisariovy zázraky na bitevním poli se ale vojenství v říši, až na pár výjimek, dál nerozvíjelo a v budoucnu se říše spoléhala hlavně na služby nájemných armád složených z žoldnéřů, kdy vlastní stálá armáda se stala druhořadou a stabilní příjem rekrutů se razantně snížil. Náplní byzantských armád se v budoucích letech stali rekruti

⁸¹ DIEHL, s. 153.

verbovaní v Thématech, potažmo v Pronoia, což byla odrůda feudalismu ve středověké říši. Belisarius tak na i přes svoji genialitu nezakořenil novou vojenskou tradici odkazující na původně vojensky založený Řím. Nastupující středověká Byzance se nově zakládala na diplomatických stycích a dále se věnovala spíše interním politickým a duchovním sporům jako ikonodulie a ikonoklasmus.⁸²

Stat' této práce je vytvořena jako kompilát z vícero v bibliografii uvedených zdrojů, kde se autor snaží nastínit a vylíčit období za života Flavia Belisaria, aby v závěru mohla být jasněji pochopena její fundamentální podstata, kdy je kladen důraz na shrnutí celé statě. Ačkoli byl při sepisování kladen důraz na objektivitu, tak jí nebylo zcela docíleno. Většina ze zdrojů je sice objektivní, ale ony tři výše zmíněné zdroje jsou silně straně zaujaté. Prokopios je ve svých análech silně pro říši a sám je tou hlavní složkou, odkud většina z dalších autorů čerpala svoji inspiraci. Protipólem vůči tomu je kniha Edwarda Gibbona: *Úpadek a pád římské říše*. Gibbon se zde vůči celé Východořímské říši, později jím nazvané Byzanci, staví vyloženě nenávislně, ačkoli vůči postavě Belisaria jeví neskryté sympatie. Další relevantní zdroje, kde by se dalo metodologicky zkoumat výše onu historickou nejsou k dispozici, neboť žádné ostrogótské či vandalské písemnictví nebo archiválie nikdy neexistovaly, tudíž není z čeho čerpat. Jediným dalším možným relevantním zdrojem by mohly být anály sassánovských, nebo jiných autorů z prostřední nynějšího Íránu, ale ty se buď nedochovaly, nebo je v nich tato osobnost zmíněna jen okrajově, a to jako „*římský d'ábel*“ apod.⁸³

⁸² GIBBON, s. 355.

⁸³ HAVLÍK, s. 203.

8 Resumé

The aim of this thesis is an analysis of the significance of the figure of Flavius Belisarius in the context of the Eastern Roman Empire and the following medieval Byzantine Empire, taking place at the very end of antiquity and at the beginning of the Middle Ages. The thesis describes the causes, course and consequences of wars waged by the Eastern Roman Empire and political and domestic political context as well. However the main attention is paid to the role of Belisarius in each of the contexts described above.

In 527, the Emperor Justinian I ascended the imperial throne. As soon as he ascended the throne he looked up in his ancient Roman predecessors and thus came up with the idea of reconquering the long-lost Roman provinces and restoring the glory, fame and greatness that Rome had at the time of its greatest glory. However, from his predecessor Emperor Justinus he inherited a country which was internally destabilized, facing decay, with the possibility of a hostile invasion on either side of its border. This was where the story of Belisarius began. He managed to get involved during the reign of Emperor Justinus. Belisarius flourished within the military ranks and moved quickly and ambitiously in the military hierarchy.

Emperor Justinian quickly got the impression that Belisarius would be the executive power that could realize his ambitions. After the first presentations of his capabilities during the suppression of the uprising called the Nika revolt and during the following fights against the Sassanid shah Kobad in the east. After the success, Belisarius became the commander-in-chief of the imperial armies and sailed to Africa to challenge its Vandal rulers. Belisarius conquered Carthage, established a local provincial administration, and seized immeasurable wealth, which brought him to the post of Noble Patrician and secured him fame throughout Constantinople. Immediately afterwards, he was given a new task. The Apennine Peninsula was the birthplace of the Empire, so it was completely unacceptable for the Ostrogoths to become the rulers there. Justinian wanted to bring everything back under the rule of the Eastern Roman Empire and also wanted to seize its all

treasures that remained in the former provinces after the collapse of the Western Roman Empire.

The initial advance of the Eastern Roman armies did not meet with greater resistance. Many of the cities gave up only on the basis of Belisarius's reputation. All this was caused by the internal destabilization that prevailed in the ranks of the Ostrogothic nobility. The turning point in the situation came with the occupation of the city of Rome. At that time, Ostrogothic noble Vitiges became the new Ostrogothic king. Vitiges united the individual tribes of his empire and marched against Belisarius with almost 100,000 men. Even though he had enormous numbers in his army, the siege failed and Vitiges himself fell into captivity. Belisarius returned to the capital city of Constantinople with an immense amount of treasures and relics. However, Justinian did not welcome Belisarius's return which was caused by intrigues, conspiracies spread at the court of Constantinople. Unfortunately, enemies of Belisarius succeeded. Justinian believed the intrigues and threw Belisarius into disfavor, mitigated only by the huge profits from his campaign.

Despite all the difficulties caused to him, General Belisarius always remained a faithful servant of the Emperor. Therefore, he did not hesitate to hear the pleas of Justinian when the Sassanid Shah Chosru attacked the Eastern Roman Empire in the area of its eastern border. Justinian was most afraid of the conquest of Jerusalem, so he himself personally appeal to Belisarius in a request to save the holy city. Belisarius set out against the Sassanids and achieved his greatest victory. Sassanids were out-manouvered which forced them to retreat, the holy city was saved and the peacy treaty was signed.

The last of his military actions were against the Kutriguran Bulgarians. Belisarius was able to force the enemy of the Eastern Roman Empire even with small army. After this success Belisarius earned fame and glory and ended his military career once and for all until his death in 565.

9 Seznam použité literatury

BEDNAŘÍKOVÁ, Jarmila, MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk, HOMOLA, Aleš, *Stěhování národů a východ Evropy: Byzanc, Slované a Arabové*, Praha 2006.

DIEHL, Charles, *Postavy z byzantských dějin*, Bratislava 2010.

Dictionary of Middle Ages, vol. 7, New York 1986.

DOSTÁLOVÁ, Růžena, *Byzantská vzdělanost*, Praha 1990.

DOSTÁLOVÁ, Růžena, FIALA, Vladimír, HROCHOVÁ, Věra, VAVŘÍNEK, Vladimír, TŮMA, Oldřich, AVENARIUS, Alexander, ZÁSTĚROVÁ, Bohumila, LOOS, Milan, *Dějiny Byzance*, Praha 1992.

DOWNEY, Glanville, *Belisarius: Young general of Byzantium*, Dutton 1960.

DUBY, Georges, *Atlas historique Duby*, Paris 2002

GIBBON, Edward, *Úpadek a pád římské říše*, Praha 2010.

GRAVES, Robert, *Hrabě Belisarius*, London 1948.

GREATREX, Geoffrey, *Rome and Persia at War, 502–532*, Cairns, Leeds 1998.

HALDON, John, *The Byzantine Wars*, Brimscombe 2008.

HANSON, Victor, Davis, *The Savior Generals: How Five Great Commanders Saved Wars That Were Lost*, London 2013.

HAVLÍK, Lubomír, Emil, *Přehledné dějiny Byzance*, Brno 1979.

HROCHOVÁ, Věra, TŮMA, Oldřich, *Byzantská společnost*, Praha 1991.

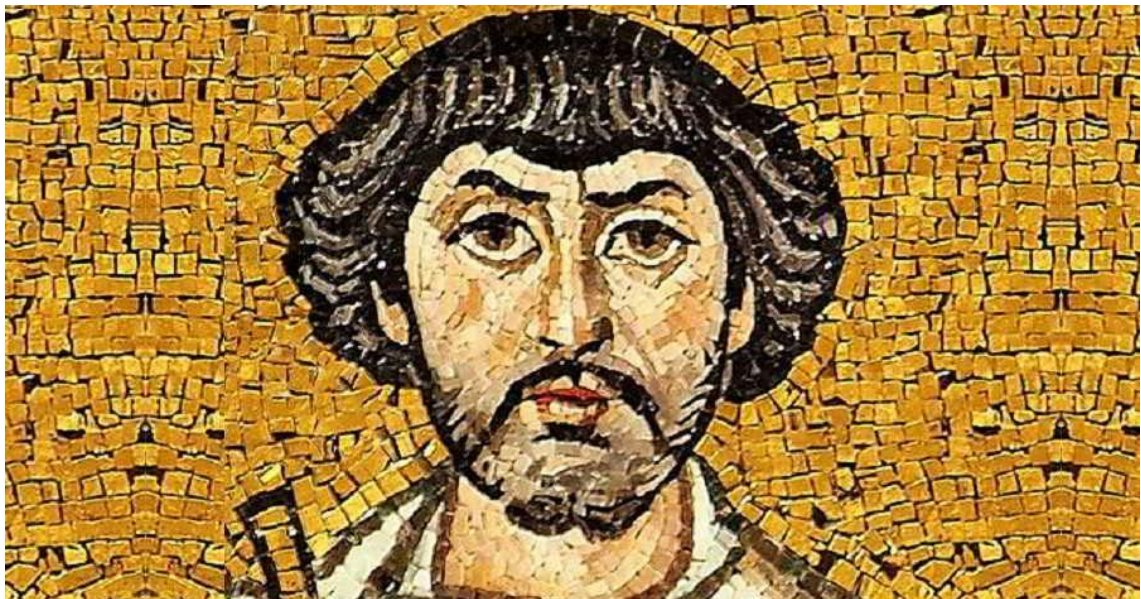
HUGHES, Ian, *Belisarius: The Last Roman General*, South Yorkshire 2009.

KÜLZER, Andreas, *Byzanc: dějiny – společnost – kultura*, Praha 2016.

- LUTTWAK, Edward N., *The grand strategy of Byzantine empire*, Massachusetts 2009.
- MACDOWALL, Simon, *Late Roman Cavalryman AD 236–565*, London 1995.
- MEIER, Mischa, *Justinián – Život a vláda východořímského císaře*, Praha 2009.
- NICOLLE, David, *Středověké obléhací zbraně: Byzanc, islámský svět a Indie 476-1526*, Praha 2008.
- PAZDERNIK, Charles, *Our Most Pious Consort Given Us by God: Dissident Reactions to the Partnership of Justinian and Theodora, A.D. 525-548*, Classical Antiqui, vol 13. no. 2. California 1994.
- PROKOPIOS, *Válka s Góty*, Praha 1985.
- PROKOPIOS, *Válka s Peršany a Vandaly*, Praha 1985.
- STANHOPE, Philip, Henry, *General Belisarius: Soldier of Byzantium*, London 2014.

10 Přílohy

Příloha č. 1 – Vyobrazení Flavia Belisaria

Zdroj: HUGHES, s. 122.

Příloha č. 2 – Rozsah dobytého území do úmrtí Belisaria roku 565. Oranžově vyznačené je nově nabyté území.

Zdroj: DUBY, *Georges*, *Atlas historique Duby*, Paris 2002, s. 63.